

• SOCIETATEA INTERNAȚIONALĂ A MUNCITORILOR
ȘI MESERIAȘILOR DIN ȚIRGOVIȘTE (1890—1893)

TOMA ȘVINȚIU

O statistică a populației țării de la sfârșitul secolului al XIX-lea ne arată că în anul 1892 orașul Țirgoviște era locuit de 8299 locuitori, dintre care 6775 români, 616 bulgari, 392 evrei, 266 unguri, 119 germani, 56 greci, 33 italieni, 16 ruși și 10 sirbi.⁸ Mulți dintre cei de alte naționalități erau veniți în căutare de lucru, rămânând în oraș numai aceia care-și aflau o ocupație de durată.

Dintr-un „Questionar Economic”, întocmit de poliție în anul 1891, se poate constata că, în orașul Țirgoviște existau 2 fabrici de spirt, prima cu o distilerie și rafinărie și cu 35 muncitori, iar a doua cu 25 muncitori; 2 mori mecanice, prima cu 14 muncitori și 19 mașini și a doua cu 8 muncitori și 22 mașini; un mare atelier de croitorie cu 36 muncitori, 9 ucenici și 6 mașini; 3 cismării, prima cu 10 muncitori și 4 ucenici, iar celelalte două cu câte 8 muncitori. Mai existau 96 ateliere de tâmplărie, rotărie, dogărie, tăbăcărie, tinichigerie, boiangerie cu 1—6 muncitori, o tipografie cu 3 muncitori, o fabrică de sifoane cu 5 muncitori și un atelier mecanic cu 2 muncitori.⁹

Fabricile de spirt și morile de făină posedau singure un capital de lei 630.000, pe când celelalte 104 ateliere, toate la un loc, de abia aveau 346.430 lei, ceea ce ne dă un total de lei 973.430.¹⁰

Anual, medicul orașului înainta primăriei un raport despre situația sanitară a orașului, cerut de către primar cu prilejul alcătuirii proiectului de buget pe noul an bugetar. Medicul prezenta în cadrul raportului rezultatele inspecțiilor sale, dând totodată și numărul fabricilor, prăvăliilor și al atelierelor. Din acest raport rezultă că în anul 1895 existau: 82 circiumi, 29 cismării și pantofării, 29 cojocării, 10 brutării, 10 băcănii, 5 bragagerii, 7 tăbăcării, 6 boiangerii 7 simigerii, 5 cofetării, 5 cafenele, 5 birturi, 5 hoteluri, 17 hanuri, 1 tipografie, 1 fabrică de spirt cu rafinărie, 2 fabrici de apă gazoasă, 1 fabrică de săpun și luminări de seu, 12 fabrici de „petroleu” în jurul orașului, 12 depozite de „petroleu” în oraș, 5 fabrici de luminări de ceară — în total 255 unități economice.¹¹

Din datele acestor două situații rezultă slaba dezvoltare industrială a orașului Țirgoviște, la sfârșitul secolului al XIX-lea.

În această industrie capitalistă, care nu depășise prea mult stadiul atelierelor meșteșugărești, lucrau 373 muncitori și 82 ucenici. Mun-

⁸ Arh. St. jud. Dîmbovița, fond. Primăria Țirgoviște, dos. nr. 51/1892, f. 49.

⁹ Idem, dos. 9/1890, f. 10; dos. nr. 5/1892, f. 49.

¹⁰ Idem, dos. nr. 64/1890, f. 7.

¹¹ Idem, dos. nr. 41/1895, f. 9.

citorii primeau salarii săptămânale sau lunare, cele dintii variind între 6—24 lei, celelalte nedepășind suma de 40 de lei. Erau salarii de mizerie, dacă ținem seama de scumpetea articolelor de consum: în anul 1891, pâinea neagră se vindea cu 0,25 lei kg, carnea de vacă cu 0,50 lei kg, laptele cu 0,40 lei litrul, iar slănina cu 1,40 lei kg.¹²

Micile ateliere meșteșugărești se aflau instalate în case bătrânești, proprii ori închiriate, cu odăi joase, umede și întunecoase. Condițiile de trai ale muncitorilor, sînt oglindite și în procentul ridicat al mortalității. Dacă în anul 1890 erau 308 noi născuți, natalitatea pe oraș fiind de 37 la mie, numărul deceselor s-a ridicat la 290 locuitori, dintre care 130 sub zece ani, mortalitatea fiind de 30 la mie.¹³

Condițiile de trai ale oamenilor muncii sînt descrise în același raport al medicului comunal, după cum urmează: „Locuințele cele mai insalubre din acest oraș sînt cele din strada Arastaoa, cu alte cuvinte locuințele cismarilor, cojocarilor, bragagiilor, simigiilor, brutarilor etc. Sînt tipul locuințelor insalubre. În aceste locuințe, pe lângă camere mici, întunecoase și igrasioase, avem și o aglomerație revoltătoare”.¹⁴

Nu e de mirare atunci de ce partea muncitorească a populației orașului Tirgoviște lupta pentru condiții mai bune de muncă și de trai și pentru libertăți, căutînd să se organizeze. În acele timpuri, muncitorii erau lipsiți pînă și de drepturile electorale, votul fiind censitar și pe colegii. În întreg județul Dimbovița aveau drept de vot doar 2077 locuitori, din care, în orașul Tirgoviște, 1155 alegători direcți și indirecți.¹⁵

În ultimele două decenii ale secolului trecut au militat în Tirgoviște cîteva personalități remarcabile ale culturii, românești. Astfel, poetul Al. Vlahuță a fost cîteva ani profesor la gimnaziu, iar socialistul Raicu Ionescu-Rion și-a sfîrșit aici zilele chinuite. Aceștia, și alții asemenea lor, au popularizat printre oamenii muncii ideile democratice și socialiste. Încă din anul 1876, unii dintre profesori și institutori au înființat societatea „Progresul”, cu sediul la Școala primară nr. 1 de băieți, unde se țineau conferințe de popularizare a științei și unde cîteva ani mai tîrziu, s-au înființat și cursuri serale pentru adulții neștiutori de carte.¹⁶

Crearea Internaționalei a II-a în anul 1889 a stîrnit un puternic ecou în lumea întregă. Social-democrația din țara noastră, care a trimis mai mulți delegați la acel important congres, a aderat dintru început la Internaționala a II-a. Chiar din anul 1890 au și luat ființă la București și în cîteva orașe, secții sau mici organizații, denumite „Internaționale”.

¹² Arh. St. jud. Dimbovița, fond Primăria Tirgoviște, dos. nr. 7/1891, f. 12.

¹³ Idem, dos. nr. 66/1890, f. 20.

¹⁴ Idem, dos. nr. 41/1895, f. 9.

¹⁵ Idem, dos. nr. 2/1891, f. 259 și nr. 11/1892, f. 69.

¹⁶ Arh. St. jud. Dimbovița, fond Primăria Tirgoviște, dos. nr. 79/1876, f. 2.

Muncitorii din Tîrgoviște au fost deosebit de receptivi față de ideile de avangardă ale socialismului. Meseriașii, cum se numeau unii dintre muncitori, au înființat în anul 1890 „Societatea internațională” și, sub egida ei, au inițiat ținerea unor serbări cîmpenești pentru strîngerea de fonduri. Ei au lipit în locuri vizibile afișe mari și mici, purtînd tipărit numele de „Societatea internațională a meseriașilor din Tîrgoviște”.¹⁷

Această primă organizație avînd o existență scurtă, un meseriaș timplar, cetățean român prin posesie, cu numele de Jorj A. Herman, a înaintat la 8 mai 1893 Primăriei orașului Tîrgoviște o petiție, solicitînd, în numele meseriașilor și al muncitorilor din Tîrgoviște, aprobarea pentru societatea lor „internațională”, pe care o constituiseră, anexînd statutele și o listă cu numele membrilor componenți. Solicitatorul își încheie petiția cu aceste cuvinte prevestitoare: „...sperăm că numărul membrilor în curînd va deveni un număr însemnat”.¹⁸

Faptul că în petiție se insista asupra caracterului caritabil al societății, ne dovedește că inițiatorul era conștient de posibilitatea unui refuz din partea autorităților și nu s-a înșelat. La 27 mai, același an, Consiliul comunal, luînd în dezbatere, printre altele și petiția lui J. A. Herman, a hotărît să i-o înapoieze sub motivul că nu e competent a o rezolva, îndrumîndu-l să se adreseze guvernului, ceea ce subliniază importanța politică a cererii făcută la o lună după crearea P.S.D.M.R. Nu se cunosc demersurile ulterioare ale inițiatorului, fiind posibil ca societatea să fi ființat fără vreo aprobare prealabilă.

Fără îndoială că muncitorii au căutat și au găsit mijloace suficiente pentru a se întîlni și manifesta. Același Jorj A. Hermann, în anii 1893—1896 a organizat un fel de baluri „pentru distracția publicului”, completate cu o școală de dans, care activa în tot cursul anului. El solicita primăriei reducerea taxei sub motivul că „...lumea la noi nu este obișnuită a plăti taxe ca în alte localități pentru intrarea la baluri, nefiind frecventat de public ca în alte orașe”.¹⁹ Primarul și-a dat aprobarea, însă nu a redus din taxe și i-a pus „distracția” sub supravegherea poliției „pentru respectarea ordinii publice”.

Ținînd seama că la acest fel de distracții nu se percepeau taxe, că erau frecventate de un anumit public, care nu putea fi altul decît cel muncitoresc, cît și prezența reprezentanților ordinii publice, toate acestea sînt indicii sigure că balurile și școala de dans nu puteau fi decît un paravan pentru astfel de activități care trebuiau să-și păstreze un caracter tainic.

Evenimentul istoric, constatat documentar, este acela că muncitorimea din Tîrgoviște nu trăia izolat, ci se afla încadrată și activa în mișcarea socialistă din țara noastră.

¹⁷ Idem, dos. nr. 20/1891, f. 142.

¹⁸ Idem, dos. nr. 9/1893, f. 101.

¹⁹ Idem, dos. nr. 25/1896, f. 34.